CZU: 343.13/.14:343.21(478) **https://doi.org/10.59295/sum3(183)2025_21**

RENUNȚAREA LA PROBE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL – CHESTIUNE DE OPORTUNITATE SAU OBLIGAȚIE POZITIVĂ

Denis URSU,
Universitatea de Stat din Moldova

Scopul acestui studiu îl constituie expunerea succintă a rezultatelor obținute în urma cercetării instituției renunțării la probe în cadrul procesului penal și constatării faptului dacă aceasta reprezintă totuși o chestiune de oportunitate sau constituie o obligație pozitivă. Printre obiectivele trasate se regăsește: identificarea esenței renunțării la probe în cadrul procesului penal și a incidentelor conexe, a principiului oportunității, precum și a conceptului de obligație pozitivă a statului. Studiul fiind fundamentat pe aplicarea metodelor generale de cunoaștere științifică, precum ar fi: analiza și sinteza, inducția și deducția, comparația și observația.

Cuvintele-cheie: *lista probelor, renunțare la probe, oportunitate, obligație pozitivă a statului.*

WITHDRAWAL OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS – MATTER OF OPPORTUNITY OR POSITIVE OBLIGATION

The purpose of this study is the brief exposition of the results obtained following the investigation of the institution of the waiver evidence in the criminal process and the finding of the fact whether it still represents a matter of opportunity or constitutes a positive obligation. Among the objectives outlined are: the identification of the essence of the waiver of evidence in the criminal process and related incidents, the principle of opportunity, as well as the concept of the positive obligation of the state. The study being based on the application of general methods of scientific knowledge, such as: analysis and synthesis, induction and deduction, comparison and observation.

Keywords: *lista probelor, renunțare la probe, oportunitate, obligație pozitivă a statului.*

Introducere

Pornind de la ideea că săvârșirea infracțiunii, desfășurarea urmăririi penale și judecarea cauzei au loc în intervale de timp diferit, constatăm că unica modalitate de reconstrucție a evenimentelor ce au avut loc în trecut este desfășurarea unei activități cognitive fundamentate pe cercetarea urmelor infracțiunii și administrarea mijloacelor de probă relevante și în acord cu exigențele de admisibilitate stabilite de legislația procesual penală.

Astfel, ne raliem opiniei potrivit căreia în activitatea de stabilire a adevărului, elementele care asigură realizarea cunoașterii sunt probele [1, p. 331], deoarece doar în baza probelor pot fi stabilite toate împrejurările cauzei ce au importanță pentru justa soluționare a fondului cauzei examinate.

Renunțarea la probe în cadrul procesului penal reprezintă adesea o chestiune destul de delicată, grație caracterului complex și controversat care poate influența în mod substanțial atât cursul procesului, cât și modul de soluționare a fondului cauzei.

Subiectul privind caracterul renunțării la probe în cadrul procesului penal fie drept chestiune de oportunitate sau obligație pozitivă nu poate fi abordat în absența unei analize minuțioase a aspectelor juridice, psihologice și practice relevante.

Într-o ordine de idei, raționamentul privind abordarea renunțării la probe în cadrul procesului penal drept chestiune de oportunitate este susținut de flexibilitatea pe care o oferă în ansamblu sistemul justiției penale, în acest sens, dovadă servește faptul că atât partea acuzării, cât și partea apărării analizând toate împrejurările cauzei au dreptul de a decide în vederea renunțării la anumite mijloace de probă administrate, atunci când acestea nu au o valoare esențială întru constatarea vinovăției sau nevinovăției acuzatului, au fost administrate cu încălcarea exigențelor de admisibilitate sau în alte situații când acestea sunt sau devin inutile. Este de remarcat că fiecare parte poate renunța la proba administrată sau solicitată a fi administrată, adică la probele propuse.

O asemenea abordare ar contribui pe de o parte la asigurarea celerității procesului, iar pe de altă parte ar permite gestiunea eficientă a resurselor judiciare în ansamblu, astfel, evitându-se investigațiile inutile și pe cale de consecință reducându-se cheltuielile subsidiare asociate colectării și administrării probelor care fie nu corespund exigențelor de admisibilitate, fie sunt inutile și impertinente întru soluționarea fondului cauzei.

Într-o altă ordine de idei, există raționamente forte privind abordarea renunțării la probe în cadrul procesului penal drept o obligație pozitivă. Procesul penal este ghidat de o serie de principii fundamentale care reprezintă nucleul acestuia, prin urmare, legislația procesual penală fiind construită astfel încât toate reglementările sale să fie în strictă concordanță cu exigențele înaintate de aceste principii. Astfel, principiile procesului penal reprezintă garanții procesuale menite a asigura respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale individului, în sensul justiției penale un rol esențial fiind acordat dreptului la un proces echitabil. O asemenea abordare a renunțării la probe în cadrul procesului penal ar putea fi percepută drept un aspect al respectării dreptului la un proces echitabil, în mod special atunci când mijloacele de probă au fost administrate în cauză cu încălcarea exigențelor de admisibilitate, fiind obținute cu încălcarea normelor procesuale sau când ingerința admisă afectează în mod esențial drepturile și libertățile fundamentale ale individului.

În același context, renunțarea la probe în cadrul procesului penal ar putea fi apreciată drept manifestare a responsabilității etice și profesionale atât a părții acuzării, cât și a părții apărării de a acționa în mod adecvat în concordanță cu înaltele standarde de profesionalism, fapt ce ar permite evitarea eventualelor lezări inutile a drepturilor celor implicați în proces, precum și ar permite derularea procesului într-un mod rațional și eficient.

Mai mult ca atât, în anumite împrejurări renunțarea la probe în cadrul procesului penal ar contribui la menținerea și fortificarea încrederii publicului larg în sistemul judiciar, în special atunci când probele sunt viciate sau îndoielnice din punct de vedere procesual, renunțarea la acestea ar putea demonstra transparență și integritate din partea autorităților abilitatea în administrarea justiției penale, într-un asemenea mod consolidându-se încrederea publicului în justiției.

Oricum, urmează să fim conștienți referitor la faptul că fiecare cauză este unică în felul său și urmează a fi cercetată minuțios în funcție de împrejurările sale distincte. Rezoluția privind renunțarea la probe în cadrul procesului penal trebuie să fie însoțită de o examinare vigilentă a impactului său asupra echității și probității procesului penal, precum și asupra respectării drepturilor și libertăților fundamentate ale tuturor participanților la proces.

Rezultate obținute și discuții

Întregul proces penal este ghidat de un sistem de principii, unele dintre ele fiind expres reflectate în Codul de procedură penală, iar altele neavând o consemnare normativă expresă în actul nominalizat, însă realizarea scopului procesului penal fără acestea fiind imposibilă, grație rolului diriguitor al acestora. În acest context, unul dintre aceste principii fiind principiul oportunității.

Unii cercetători procesualiști indică expres asupra existenței principiului oportunității, însă, datorită faptului absenței reglementării sale normative exprese în cadrul legislației procesual penale, în abordarea esenței și conținutului acestuia lipsește o opinie unanimă. Astfel, într-o opinie, oportunitatea este determinată drept trăsătură a principiului legalității, condiționată de natura sa socială, care se exprimă prin ordinea procesuală stabilită de legislația procesual penală. Totodată, se remarcă că esența principiului oportunității o constituie aplicarea față de participanții în proces a celui mai scăzut grad de ingerință, adică a strictului necesar pentru a atinge scopul procesului penal și nimic mai mult [2, p. 10]. La rândul său, Afanas'yev A.Iu. afirmă că sarcina nemijlocită a oportunității o constituie perfecționarea procedurilor în scopul de a reduce din timp, efort și cheltuieli în derularea procesului penal într-o cauză anumită [3, p. 42].

Într-o altă viziune, cercetătoarea Abshilava G.V. stabilește interdependența dintre principiul oportunității și percepția juridică a acuzației în materie penală, aceasta prin acuzare înțelegând acuzarea publică, afirmând că prin disponibilitatea utilizării acuzației penale de către persoanele abilitate se contribuie la fortificarea principiului contradictorialității părților [4, p. 114].

Autorul Tomin V.T. examinează principiul oportunității în coroborare cu principiul economiei procesuale, asociind oportunitatea în cadrul procesului penal cu capacitatea de a selecta și a aplica cea mai optimă modalitate de acțiune dintre opțiunile reglementate de legislația procesuală în împrejurări concrete ale unei cauze [5, p. 64]. Autoarea Apostolova N. N., opinează că oportunitatea în cadrul procesului penal se identifică cu dreptul discreționar prin care se înțelege capacitatea de a alege forma realizării procesului penal ținând cont de exigențele legale și circumstanțele cauzei [6. p. 108]. Opinie agreată și de autorul Samarin V.I., care la fel leagă principiul oportunității de dreptul discreționar al subiecților abilitați în examinarea și soluționarea cauzei penale [7, p. 73].

Astfel, cu referire la poziția sugerată de autoare, considerăm că aceasta ar putea fi acceptată în partea ce ține: că în principiul oportunității în cadrul procesului penal există un argument obiectiv, însă ar fi dificil să agreăm opiniei în partea ce ține de identificarea dreptului discreționar drept posibilitatea de a alege și principiul oportunității în cadrul procesului penal, fiindcă oportunitatea constituie baza intimei convingeri, însă nu întotdeauna intima convingere și alegerea făcută drept rezultat al acesteia este determinată de condițiile oportunității.

Ne raliem poziției exprimate de Smirnova I. G. care afirmă că: exigența oportunității este determinată atât de scopul procesului penal [8, p. 161], cât și de faptul că oportunitatea și eficiența în mod nemijlocit sunt legate de strategia activității procesual penale [9, p. 77].

În acest sens, în lipsa reglementărilor procesuale detaliate, se aplică „dreptul discreţionar”, care nu depăşeşte câmpul juridic, dar cu ajutorul căruia drepturile subiective ale omului pot fi realizate. La realizarea dreptului prin intermediul „dreptului discreţionar”, agenţii de aplicare a dreptului se conduc, în unele cazuri, de principiul oportunităţii, care este secund în raport cu principiul legalităţii. Acest principiu limitează marja de libertate în pronunţarea deciziei pe cale discreţionară, deoarece în actul normativ este indicat în ce condiţii este oportun să se facă o abatere de la regula generală, de ce criterii trebuie să se ţină cont la luarea deciziei şi că ea trebuie să rezulte cu scopul urmărit [10, p. 54]. Respectiv, reieșind din caracterul activității procesual penale rezidă și conținutul principiului oportunității. Prin urmare, din analiza multiplelor viziuni, în marea majoritate autorii examinează principiul oportunității drept în legătură cu alte principii, cum ar fi: principiul economiei procesuale, principiul oficialității, principiul discreționar ș.a. Astfel, oportunitatea reprezintă desfășurarea tuturor activităților procesuale în mod rezonabil, ținând cont atât de scopul preconizat al acestora, cât și de scopul procesului penal în ansamblu. Conchidem, că substituirea și stabilirea identității dintre aceste principii este imposibilă, fiindcă principiul oportunității dispune de un caracter independent și anume el determină posibilitatea sau imposibilitatea începerii, continuării sau încetării urmăririi penale, prin urmare, fiind aplicabil în desfășurarea acțiunilor procesuale pe tot parcursul procesului, determinând anumite soluții procedurale.

Bineînțeles, trezește interes și tratarea principiului oportunității în cadrul procesului penal prin prisma legislației procesual penale ale altor state, fiindcă aprecierea experienței străine este necesară pentru că permite a compara modelul național de manifestare a principiului oportunității în cadrul procesului penal în ansamblu, ținând cont de eficacitatea implementării acestuia, atingerea scopurilor procesului, precum și măsurile implementate în raport cu situația criminogenă, drept rezultat ne-ar permite a selecta cele mai bune practici necesare implementării în domeniu.

În legislația procesual penală germană la fel nu există o reflectare normativă expresă a acestui principiu, totodată, principiul oportunității se regăsește la baza legislației procesuale germane în completarea principiilor legalității și oficialității. Drept exemplu, servește situația când organul de urmărire penală poate renunța la anumite probe administrate în cauză având în vedere modul de administrare a acestora sau poate renunța la începerea urmăririi penale în legătură cu absența oportunității și în acest sens, legislația nu obligă organul abilitat să indice motivul refuzului [11]. În dreptul procesual penal britanic principiul oportunității este tratat atât prin prisma posibilității renunțării la probe, cât și a renunțări la urmărirea penală în cazul inoportunității acesteia, aceasta, totuși, realizându-se doar în cazurile când acțiunile acuzatului trebuie a fi cercetate penal reieșind din interesul public al acuzării [12. p. 25].

În urma celor relatate, concluzionăm, că oportunitatea în mod nemijlocit este legată de discreție, cu alte cuvinte ține de alegerea făcută de către persoana împuternicită ghidată de prevederile normative relevante:

fie a dispune începerea urmăririi penale, fie refuzul acesteia, fie renunțarea la anumite probe acumulate la dosar ținând cont de exigențele admisibilității acestora. Astfel, se creează aparența că principiul oportunității practic ar substitui principiul legalității procesului penal.

Totodată, principiile fundamentale ale legislației procesual penale urmează să fie în strictă concordanță între ele și nu se pot contrazice unul pe celălalt, în același sens, componenta discreționară copleșitoare referitoare fie la renunțarea la probe sau renunțarea la urmărire penală cu aplicarea principiului oportunității într-o asemenea manieră nu este în acord cu ansamblul principiilor procesual penale autohtone.

Astfel, intentarea procesului penal în acord cu legislația procesual penală se realizează de către organul de urmărire penală sau procuror în prezența bănuielii rezonabile că a fost săvârșită o infracţiune şi nu există vreuna din circumstanţele care exclud urmărirea penală, adică dacă există motive și temeiuri suficiente întru derularea urmăririi penale. Prin urmare, ordonanța privind începerea urmăririi penale se emite având la baza atât intima convingere a organului de urmărire penală, cât și prezența strictă a condițiilor înaintate de legislația procesual penală în vederea derulării acesteia, cum ar fi: existența temeiurilor și motivelor pentru inițierea urmăririi penale; prezența semnelor componenței de infracțiune și absența circumstanțelor care exclud urmărirea penală. Dacă e să vorbim referitor la această etapă a procesului penal, atunci, majorarea ponderii discreției organului de urmărire penală privind intentarea urmăririi penale ar favoriza intensificarea tendinței de adoptare a ordonanțelor de refuz în începerea urmăririi penale fără anumite explicații temeinice, ci doar în baza invocării inoportunității intentării acesteia, totodată, aceasta ar avea și un alt efect negativ cum ar fi creșterea factorului de corupere în cadrul organelor de urmărire penală, iar pe cale de consecință ar conduce la încălcarea drepturilor omului în cadrul procesului penal, ceea ce ar deruta însuși scopul procesului penal. Astfel, renunțarea procurorului la probe sau la învinuire nu trebuie să fie privită ca ceva ieșit din comun în raport cu funcția acuzării în procesul penal dacă în procesul de verificare a probelor se constată că acestea au fost administrate cu încălcarea exigențelor legale de admisibilitate, sunt sau au devenit inutile, precum și dacă din alte motive sunt viciate. Aceste argumente sunt perfect valabile în mod analogic și cu privire la renunțarea la probe, deoarece pentru a exista învinuire este necesar să fie administrate probe, adică învinuirea este formulată în baza probelor, odată ce subiectul abilitat fie renunță la proba care stă la baza acuzării, atunci urmează să renunțe și la învinuire, fie în cazul în care subiectul abilitat renunță la învinuire toate probele administrare în cauză își pierd valoarea lor procesuală.

Conchidem că oportunitatea reprezintă acel nucleu și mijloc procesual grație căruia se determină posibilitatea realizării raporturilor procesual penale în cadrul limitelor normative stabilite de legislația procesuală. În această ordine de idei, trebuie de remarcat că oportunitatea se răsfrânge asupra: posibilității selectării mijloacelor procesuale prevăzute de legislația procesual penală în derularea urmăririi penale – aspect ce face imposibilă identificarea acesteia cu discreția; selectarea celor mai eficiente mijloace procesuale stabilite de lege în raportat cu o cauză anumită – cu referire la acest aspect urmează de menționat că oportunitatea constituie un concept mai vast în raport cu conceptul economiei procesuale; precum și se răsfrânge asupra mecanismului perfecționării legislației procesual penale, în același timp, fiind în interconexiune în mod nemijlocit cu scopul procesului penal. De remarcat, că anume oportunitatea stă la baza aplicării unor asemenea principii precum ar fi: principiul discreției și economiei procesuale, în același timp, oportunitatea nu poate fi în contradicție cu principiul legalității și contradictorialității.

Astfel, putem afirma că principiul oportunității determină libera apreciere a părții acuzării în cadrul procesului penal, fiindcă oportunitatea predetermină selectarea celei mai eficiente și optime soluții dintre modalitățile de acțiune alternative stabilite de legislația procesuală. Prin urmare, principiul legalității presupune o singură opțiune, atunci când legislația stabilește doar o soluție, iar principiul oportunității presupune posibilitatea de a alege dintre câteva opțiuni, atunci când câteva soluții în anumite împrejurări stabilite de legislație sunt perfect legale și care nu se exclud reciproc, altfel spus, principiul oportunității oferă alternative în limitele legale. În general, oricare normă procesuală urmează să corespundă scopului stabilit, iar oricare acțiune orientată întru realizarea acestuia trebuie să fie oportună.

Odată ce Republica Moldova a aderat la diferite instrumente internaționale privind garantarea apărării

drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, aceasta și-a asumat obligația pozitivă de a racorda legislația națională la standardele înaintate de actele internaționale ratificate și a implementa mecanisme eficiente orientate spre asigurarea cercetării efective a circumstanțelor încălcării drepturilor omului, restabilirea acestora sau compensarea prejudiciului cauzat astfel, precum și atragerea la răspundere a celor vinovați în admiterea încălcării. Pentru nerespectarea obligațiilor pozitive, statul poartă răspundere internațională și este responsabil pentru acțiunile oricărei autorități, inclusiv legislative, executive sau judecătorești [13].

Potrivit art. 28 alin.(1) Cod procedură penală [14], procurorul şi organul de urmărire penală au obligaţia, în limitele competenţei lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sunt sesizate, în modul prevăzut de prezentul cod, că s-a săvârşit o infracţiune şi de a efectua acţiunile necesare în vederea constatării faptei penale şi a persoanei vinovate. Astfel, prezenta reglementare a principiului oficialității reflectă nu altceva decât obligația statului în materia protecției drepturilor omului prin asigurarea respectării garanțiilor acordate de Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului, prin urmare, statul având obligația pozitivă de a implementa mecanismul adecvat ce ar permite autorităților și persoanelor împuternicite în domeniul justiției penale de a investiga efectiv cauza, iar drept rezultat a constata toate circumstanțele cauzei, a identifica și a atrage la răspundere penală făptuitorul, totodată, realizându-se și scopul procesului penal de a proteja persoanele, societatea şi statul de infracţiuni, precum şi protejarea persoanei şi societăţii de faptele ilegale ale persoanelor cu funcţii de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracţiunilor presupuse sau săvârşite, astfel ca orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit vinovăţiei sale şi nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală şi condamnată.

Totodată, potrivit art. 19 alin.(3) Cod procedură penală, organul de urmărire penală are obligaţia de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă şi obiectivă, a circumstanţelor cauzei, de a evidenţia atât circumstanţele care dovedesc vinovăţia bănuitului, învinuitului, inculpatului, cât şi cele care îl dezvinovăţesc, precum şi circumstanţele care îi atenuează sau agravează răspunderea. Prin urmare, această normă reprezintă nu altceva decât o manifestare expresă a obligației pozitive a organului de urmărire penală de a investiga împrejurările cauzei sub toate aspectele, complet şi obiectiv întru stabilirea adevărului juridic. De aici rezultă că organul de urmărire penală are obligația pozitivă de administra toate probele existente necesare soluționării echitabile a fondului cauzei, prin urmare, acesta urmează să administreze atât probe în acuzare, cât și probe în apărare, fiindcă probele în sine reprezintă elementele fundamentale care asigură realizarea scopului procesului penal având în vedere că doar prin probe poate fi susținută acuzarea și doar prin probe ea poate fi combatută. Astfel, probele sunt elemente primordiale în asigurarea unei justiții echitabile și în final întru stabilirea tuturor circumstanțelor cauzei, fapt ce permite a soluționa just fondul cauzei. De reiterat că fondul cauzei este soluționat în baza probelor, prin urmare, procurorul are obligația de a administra atât probe în acuzare, cât și probe în apărare. Prin urmare, probele dispun de un rol primordial în constatarea adevărului juridic în cadrul procesului penal, contribuind la soluționarea justă și echitabilă a fondului cauzei examinate.

Probele în acuzare reprezintă dovezile care susțin acuzațiile înaintate persoanei învinuite și demonstrează faptul vinovăției acesteia, iar probele în apărare sunt acelea care demonstrează fie faptul nevinovăției acuzatului, fie îi atenuează răspunderea. Probele în apărare urmează a fi administrate atât din oficiu de către organul de urmărire penală, cât și la cererea părții interesate. Este esențial că atât probele în acuzare, cât și cele în apărare să corespundă exigențelor procesuale de admisibilitate, în caz contrar acestea urmează a fi excluse din dosar, iar în mod ideal există obligația pozitivă a părții să renunțe la proba administrată cu încălcarea rigorilor legale. Potrivit art. 345 alin.(4) pct. 2) Cod procedură penală, în şedinţa preliminară se soluţionează chestiunile privind lista probelor care vor fi prezentate de către părţi la judecarea cauzei. În acelaşi sens, art. 347 alin.(1) Cod procedură penală, stabilește că părțile sunt obligate să prezinte, sub sancțiunea decăderii, în termenul stabilit de instanța de judecată, în ședința preliminară lista tuturor probelor de care dispun și pe care intenționează să le cerceteze în cadrul judecării cauzei, inclusiv a celor care nu au fost cercetate pe parcursul urmăririi penale. Astfel, constatăm că obligația prezentării listei probelor pe care doresc să le cerceteze în cadrul judecării cauzei îi incubă atât părții acuzării, cât și părții apărării.

În acord cu reglementările art. 328 alin.(1) Cod procedură penală, părţile, în procesul judecării cauzei, pot renunţa la unele probe pe care le-au propus. Iar potrivit art. 328 alin.(2) Cod procedură penală, după punerea în discuţie a renunţării la probe, instanţa dispune neexaminarea acestora dacă nu s-a solicitat examinarea lor de către altă parte. Ne raliem opiniilor exprimate de savantul Dolea I. [15, p. 925] privind interpretarea esenței acestei norme pe care în cele ce urmează le vom dezvolta întru a constata dacă totuși renunțarea la probe reprezintă o chestiune de oportunitate sau o obligație pozitivă. Astfel, odată ce informația a obținut statut de probă în cadrul dosarului, aceasta devine o piesă a dosarului și nici una dintre părți nu poate determina soarta acesteia în cauza penală, fiindcă intră în joc interesul public. Drept urmare, renunțarea la probă constituie un drept relativ al părții și în cele ce urmează renunțarea poate fi acceptată doar dacă o altă parte nu se opune. Totodată, în caz că nici una dintre părți nu pledează împotriva renunțării la probă, instanța de judecată nu va putea respinge din oficiu cererea de renunțare, fiindcă, într-o asemenea ordine de idei va fi periclitată respectarea principiului contradictorialității procesului.

Renunțarea la probă se realizează prin înaintarea unei cereri sau demers indiferent de etapa la care se află judecarea cauzei. Astfel, aceasta poate avea loc fie în ședința preliminară la prezentarea și examinarea listei probelor, fie în cadrul cercetării judecătorești, după ce proba a fost examinată sau chiar în cadrul examinării în instanța de apel la orice etapă până la terminarea cercetării judecătorești. Urmare depunerii unei asemenea solicitări de renunțare, instanța judecătorească este obligată să pună în discuție chestiunea privind renunțarea la probă. La rândul său, cealaltă parte se poate împotrivi renunțării la probă, argumentând necesitatea examinării acesteia întru soluționarea justă a fondului cauzei, prin urmare, instanţa va dispune neexaminarea probei la care s-a renunțat dacă nu s-a solicitat examinarea ei de către cealaltă parte. Totuși, urmează de remarcat că această probă se va pastra la materialele cauzei și nu va fi exclusă din ele sau nimicită imediat întru a nu duce pripit la pierderea unor informații ce ar putea influența soluția definitivă, în același timp, încheierea prin care se decide în privința renunțării la probă este susceptibilă a fi atacată cu apel odată cu fondul cauzei.

În practica judiciară națională cele mai frecvent întâlnite cauze de renunțare la probe sunt acele când procurorul dispune de mai mulți martori care pot să releve aceeași informație privind circumstanțele cauzei, însă din anumite motive la un moment dat este imposibilă audierea acestuia în cadrul ședinței de judecată, de exemplu din cauza că de la faza de urmărire penală și până la judecarea cauzei s-a scurs mai mult timp, și prin urmare, când apare necesitatea audierii se constată că martorul este plecat peste hotare și nu se cunoaște dacă va mai reveni, fie în general nu se cunoaște locul aflării lui și este imposibilă realizarea practică a aducerii silitate a acestuia, fie din alte motive ce fac imposibilă audierea acestuia, iar toate aceste circumstanțe ar duce la tărăgănarea procesului, în asemenea situații, având în vederea inutilitatea probei și faptul că aceasta nu va influența soluția ce urmează a fi adoptată cu privire la fondul cauzei îi incubă obligația pozitivă a procurorului să renunțe la aceasta. Totodată, în altă situația când procurorul renunță la proba cu un anumit martor a cărui declarații sunt esențiale întru soluționarea fondului cauzei, iar apărarea va insista asupra audierii acestuia, instanța de judecată va fi obligată să-l citeze, iar în caz că acesta nu se va prezenta, ea va dispune aducerea silită a lui.

Întregul proces penal este vegheat de egalitatea armelor, totuși, în materia administrării probelor partea apărării dispune de posibilități foarte restrânse în raport cu partea acuzării care este călăuzită de principiul oficialității procesului penal, având obligația pozitivă de a întreprinde toate măsurile pentru a administra probele necesare elucidării tuturor circumstanțelor cauzei în baza cărora va fi soluționat fondul cauzei. De aici și derivă dreptul părții apărării de a profita și utiliza în formularea poziției sale probele administrate de partea acuzării, doar un asemenea echilibru este apt a garanta respectarea echității procedurii. Totodată, în caz că proba este viciată și nu întrunește condițiile de admisibilitate înaintate de legislația procesual penală sau este inutilă, atunci la fel ca și părții acuzării căreia în revine obligația pozitivă de a renunța la această probă, îi incubă aceeași obligație pozitivă și părții apărării, deși, în practică adesea se întâmplă că aceasta este unica probă care stă la baza poziției părții și aceasta evită să acționeze în asemenea mod, având în vedere că norma procesuală este formulată sub formă de opțiune a părții de a renunța.

O reglementare practic similară privind renunțarea la probe se regăsește și în art. 383 al Codului de

procedură penală al României, însă este de remarcă că spre deosebire de reglementarea autohtonă, aceasta reglementează două instituții distincte, prin urmare, stabilește posibilitatea părților de a renunța la probele propuse și intervenirea inutilităţii sau imposibilităţii administrării acestora.

Astfel, deși la prima vedere sintagma „pot renunța” utilizată în formularea normei din art. 328 alin. (1) Cod procedură penală ar crea senzația precum că renunțarea la probe în cadrul procesului penal reprezintă doar o opțiune a părților, în realitate aceasta în primul rând reprezintă o obligație pozitivă atât a părții acuzării, cât și a părții apărării. În acest sens, statul are obligația pozitivă de a crea mecanismele necesare în vederea garantării respectării dreptului la un proces echitabil în acord cu prevederile art. 6 al Convenției Europene pe parcursul tuturor etapelor procesului penal.

Concluzii

În acest context, conchidem că renunțarea la probe în procesul penal reprezintă o obligație pozitivă, având în vedere că întregul proces judiciar este ghidat de echitatea procesului și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În acest sens, dacă probele administrate în cauză sunt colectate contrar rigorilor procedurale și nu întrunesc exigențele de admisibilitate înaintate de legislația procesual penală, atunci renunțarea la acestea devine o obligație întru asigurarea probității și credibilității sistemului judiciar. Totodată, renunțarea la probe trebuie apreciată drept manifestare a responsabilității etice și profesionale a părților, un asemenea mod de acțiune a părților în privința gestionării probelor permite a consolida încrederea publicului în sistemul justiției promovând stima față de statul de drept. În fine, hotărârea de a renunța sau nu la o anumită probă în cadrul procesului penal urmează să fie ghidată de o atenție sporită ținând cont de toate împrejurările cauzei și interesul părții vizate, obiectivul primordial fiind asigurarea unui proces echitabil.

Bibliografie:

1. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală.* Vol. I. București: Paidea, 1996. 504 p. ISBN 973-9131-01-8.
2. БАРАНОВ, А. М. *Законность в досудебном производстве по уголовным делам:* автореферат диссертации доктора юридических наук. Омск: Омская академия МВД РФ, 2006. 39 с.
3. АФАНАСЬЕВ, А. Ю. *Диспозитивность, дискреционность и усмотрение в уголовном процессе*. Нижний Новгород: Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2015, № 8-2. С. 42-44.
4. АБШИЛАВА, Г. В. *Согласительные процедуры в уголовном судопроизводстве российской федерации.* Москва: Юрлитинформ, 2012, 457 с. ISBN: 978-5-4396-0108-0.
5. ТОМИН, В. Т. *Принципы отечественного уголовного процесса*. Лекция-монография. Нижний Новгород: Волго-Вят. акад. гос. службы., 2007. 80 с.
6. АПОСТОЛОВА, Н. Н. *Неотвратимость уголовной ответственности и дискреционные начала уголовного судопроизводства*. Москва: Государство и право. 2011, № 4. С. 107-110.
7. САМАРИН, В. И. *Принцип целесообразности против принципа публичности в современном уголовном процессе. Уголовный процесс как средство обеспечения прав человека в правовом государстве:* мат-лы междунар. науч.-практ. конф. Минск: Изд. центр БГУ, 2017. С. 73—84. ISBN: 978-985-553-478-6.
8. СМИРНОВА, И. Г. *Эффективность уголовного судопроизводства как одно из обязательных условий формирования уголовно-процессуальной стратегии: в развитие идей Смольковой И. В. Сибирские уголовно-процессуальные и криминалистические чтения.* 2014, №. 2(6). С. 158-168. ISSN: 2411-6122.
9. СМИРНОВА, И. Г. *Уголовно-процессуальная стратегия: конфликт целеполагания.* Томск: Право. 2018, № 28. С. 76—82. ISSN: 2225-3513.
10. POSTOVAN, D. *„Dreptul discreţionar” şi protejarea drepturilor omului.* În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei.* Nr. 4(23), 2012. p. 51-54. ISSN: 1857-2405.
11. ГОЛОВНЕНКОВ, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия - Strafprozessordnung (StPO). Научно-практический комментарий и перевод текста закона.* Москва: Проспект. 2012. ISBN 978-3-86956-208-7.
12. BOHLANDER, M. *Principles of German Criminal Procedure.* Oxford: Hart Publishing Ltd., 2012. 242 p. ISBN: 978-1-84113-630-1.

13. *Case of Young, James and Webster v. UK. Nr. 7601/76; 7806/77. Judgment of 18 October 1982, § 49; Case of Prince Hans-Adam II de Liechtenstein v. Germany. Nr. 42527/98. Judgment of 12 July 2001. § 47.*
14. C*odul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14 martie 2003.* Publicat în *Monitorul Oficial al RM,* nr. 104-110 din 7 iunie 2003. În vigoare din 12 iunie 2003.
15. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. (Comentariu aplicativ). Ed. II. Chișinău: Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

N. B: *Acest articol are la bază comunicatul elaborat pentru Conferința științifică internațională „Statul de Drept și Reziliența Economică în Contextul Aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană”. Lucrările acestei conferințe au avut loc pe 16 mai 2024 în incinta Facultății de Drept a USM.*

Date despre autor:
Denis URSU, doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Economice. Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0009-0005-7868-0258
E-mail: denis.ursu.com@gmail.com

Prezentat: 18.02.2025